

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Subiectum Theologiæ adæquatum est ens diuinum sub ratione analogi, ac
per attributionem. cap. 9.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

cundum rationem communem. Ad confirmationem patet solum ex dictis: nam etiam ex creaturis aliquæ sunt ordinis supernaturalis, ad quarum notitiam acquirendam non est satis lumen naturæ; reliquæ vero reuelatæ sunt in subdium naturæ, ut facilius Deus cognosci queat; ex hac parte etiam ad Theologiam pertinent. At secundum patet solutio ex dictis: non enim est absurdum res omnes creatas, & creabiles singularem sumptas posse ad fidem, & Theologiam pertinere, si mediata, vel immediata reuelentur; quamuis per se solum pertineant, quæ sunt ordinis diuini: ex accidente, quæ sunt ordinis naturalis modo explicato. Ex hoc autem non sequitur æquè patere fidem, ac scientiam Dei; nam hæc actu adæquato percipit omne scibile: at fides & Theologia nequaquam, ut cap. 7. explicatum est.

IX. *alenf.* Materiam tertij argumenti fusè tractat Alensis, l. p. quæst. i. m. i. ad i. & 2. Vbi conatur ostendere omnia, de quibus sacra Scriptura loquitur, vel Theologia disputat, habere rationem aliquam vniuersalitatis, assignat autem quatuor eius modos: alia namque sunt vniuersalia in prædicando, alia in significando, alia in exemplando, alia denique in causando. Vniuersale in prædicando notum est: in significando sunt voces, ac signa hieroglyphica, quæ ad vniuersalem significationem instituta fuerunt: in exemplando, ut Idea, siue typus domus fabricandæ, ad cuius exemplar plures ædificari possunt: in causando, ut Deus. Et quidem Deum, qui est primum subiectum, habere posteriores duos modos vniuersalitatis, conspicuum est: essentia quippe diuina est primum exemplar, & causa prima finalis, atque efficiens rerum omnium. Ex creatis vero quædam sunt vniuersalia in prædicando, maximè quæ ad mores spectant: ut videre est in quibusdam sententijs vniuersalibus: *Initium sapientiæ timor Domini. Psalm. 110. Finis præcepti charitas. i. ad Timoth. i. quædam in exemplando, ut sunt historiæ sanctorum virorum, quæ referuntur ad commune exemplum, ut patet ex illo Iacobi, cap. vlt. suæ canonicæ: Exemplum accipite fratres exitus mali, laboris & patientiæ, prophetas: denique sacramenta sunt vniuersalia in significando simul, & causando: Quæ solutio idonea est; sed supponit ad rationem subiecti non esse necessariam vniuersalitatem in prædicando: quæ suppositio vera est, quando subiectum primum eius est naturæ, ut se-*

cundum propriam rationem singularem habeat proprietates de ipso solo demonstrabiles, ut habet Deus: non verò quando ijs caret, ut se res habet in creaturis. Hoc posito, respondeo simpliciter non requiri, ut secundaria subiecta Theologiæ habeant in se ipsis vniuersalitatem: sed sat est, ut habeant habitudinem ad Deum, & subsistent reuelationi. Nam, quia non per se, sed per habitudinem ad illum considerantur, satis est, ut ex ipsis haberi possit aliqua notitia Dei: quamuis alioquin nullam haberent vniuersalitatem ex quatuor illis numeratis, communiter tamen habent.

Subiectum Theologiæ adæquatum est ens diuinum, sub ratione analogiæ per attributionem.

CAPVT IX.

ADæquatum subiectum ex primo, & secundo coalescit. Verum in eo ipso considerari possunt ea, ex quibus quasi materialiter coalescit, & ratio communis, sub qua confluunt in vnum. Nam quidquid vnum est, sub aliqua ratione vnitatis tale est: porro ratio subiecti, ut ex superioribus constat, est multiplex; *quæ, propter quam, & sub qua:* duæ posteriores sunt eadem in omnibus, quæ veniunt in considerationem Theologicam, ut infra dicam: nunc agendum de propria ratione formali subiecti adæquati, utrum nimirum sit, & quænam sit: itaque duo disquirenda sunt in primis, quæ sit latitudo subiecti adæquati quoad materialia: deinde quæ sit ratio formalis vnica, sub qua res diuersorum generum habeant vnitatem subiecti adæquati.

Quod attinet ad primum; subiecti adæquati, ut ait D. Bonauent. quæst. i. prologi, duo sunt genera: alterum per modum inclusionis partium in toto, quod est proprium totius integralis: alterum per modum extensionis, siue inclusionis in partibus, qui est modus totius vniuersalis. Priore modo censet idem Bonauent. Christum esse subiectum adæquatum Theologiæ: posteriore res, & signa. Fundamentum aliud non proponit, quàm quia Christus comprehendit diuinam, humanamque naturam, siue creatam, & incretam, caput, & membra: quoniam

I.

II.

Bonauent.

verò neque hoc modo Christus includit omnia pertinentia ad Theologiam, ut per se patet, adiungit accipere se totum integrale largo modo id, quod multa complectitur non solum per compositionem, sed etiam per unionem, & ordinem: hoc autem modo Christus complectitur omnia, quæ ad Theologiam spectant: nam Deitatem formaliter includit: duas alias personas involuit propter unitatem in eadem natura: prædestinatos, ut caput: reprobos, ut iudex: creaturas ceteras, ut causa & finis omnium. Hanc sententiam docuit etiam Albertus tract. 1. sum. q. 3. m. 1. & nonnulli alij Scholastici, quæ desumpserunt ex Linconienli in Hexameron, & Glossa Cassiodori in principio Psalterij.

Albert.

Linconienf.
Cassiodor.

III.

Magist.

A'ens.

Albert.

Bonavent.

Henric.

Quod attinet ad subiectum adæquatum per modum totius uniuersalis. Magister in 1. d. 1. initio docet in Theologia esse res, & signa, cuius sententiam approbant Alensis 1. p. q. 1. m. 3. ad 1. & 2. contra sententiam Magistri, Albertus in 1. d. 1. art. 2. Bonavent. q. 1. prologi, & Henr. in sum. ar. 19. q. 1. ad 10. & q. 2. in c. Probatur, quoniam hæc est latissima denominatio comprehendens omnia prorsus reuelata, vel in Theologia cognita: neque facile assignabitur aliquid aliud, quod ita commode suo ambitu contineat subiectum eius primum & secundarium: atque adeo possit adæquatè appellari: quapropter res, & signa sunt subiectum adæquatè adæquatione uniuersalitatis.

IV.

Dico primum. Christus Dominus sub nulla consideratione est adæquatum subiectum Theologiæ. Hæc est communis inter alios doctores, qui cõmuniter reiiciunt, & ex instituto impugnant D. Bonavent. sententiam, nempe Scot. qu. 3. prologi. §. Ex prædictis, & sequenti, cum interpretibus Aureol. q. ult. art. 3. Bassol. q. 3. art. 2. §. Ex hoc etiam, & alij. Fundamentum est, quoniam subiectum adæquatum continere debet omnia per modum inclusionis, nõ verò solum per modum attributionis: Christus Dominus nõ continet omnia per modum inclusionis, imò neque propriè loquendo per modum attributionis: ergo nõ est subiectum adæquatum. Maior propositio est evidens ex differentia subiecti primarij, & adæquati: non enim sunt prorsus idem, sed adæquatum includit aliquid ultra primum: si vero ad rationem adæquati satis esset continere omnia per modum attributionis, omne primum esset adæquatum: atque adeo Deus esset subiectum adæquatum Theologiæ. Requiritur itaque ad adæquatum, ut includat omnia, quæ veniunt in considerationem scientiæ, hoc enim indi-

Scot.

Aureol.

Bassol.

dicat ipsa notio verbi: Christum vero non continere omnia per modum inclusionis, ut dicitur in assumptione, ipse D. Bonavent. aduertit, atque recurrit ad attributionem. Et facillè probatur: nam ea, quæ spectant ad reliquas duas personas diuinas, in Christo minimè includuntur: itemque ea, quæ spectant ad pleraque opera ad extra, quamuis enim habeant aliquam habitudinem ad ipsum, nõ tamen includuntur formaliter in ipso: neque quatenus est compositum ineffabile, ut per se patet: neque quatenus est corpus mysticum, & caput Ecclesiæ militantis, atque triumphantis. Hac enim ratione non includit reprobos, de quibus etiam Theologia disputat, neque res ceteras, sensus ac rationis expertes, quæ etiã veniunt in considerationem Theologiæ. Posterior pars eiusdem assumptionis patet, quoniam duæ aliæ personæ ad Christum attributionem nõ habent, sed per se ipsas ratione Deitatis, quam includunt, & ratione propriæ hypostasis ad Theologicam contemplationem pertinent: quod enim absque attributione ad aliud includit formam, quæ est propria ratio formalis subiectiua scientiæ absque attributione ad illud, pertinet ad scientiam, ut evidens est. Pater autè, & Spiritus sanctus absque attributione ad Christum sunt compositæ Deitatis, quæ est ratio formalis propria subiecti Theologiæ: uterque enim est Deus essent aliter absque dependentia, aut attributione ad unionem hypostaticam, qua resultauit compositum ineffabile, qui dicitur Christus: ergo per se pertinent ad Theologiam absque attributione ad Christum. Neque satis est Christum Dominum includere Deitatem per attributionem ad quæ cetera pertinent ad subiectum Theologiæ: ut enim benè arguit Aureol. ubi supra, hac ratione quævis species, aut indiuiduum subiecti primarij diceretur subiectum adæquatum. Verbi gratia, homo, aut equus subiectum philosophiæ naturalis, quoniam uterque continet naturam, quæ est ratio formalis subiecti philosophici: quod tamè est absurdum, ut patet. Ad rationem enim adæquati subiecti opus est, ut quatenus ipsum, & non ratione alterius superioris, vel inferioris includat, vel contineat omnia: Christus autem, ut probatum est, neque quatenus compositum est ineffabile, neque quatenus caput corporis mystici continet, vel includit omnia, de quibus agit Theologia: quare non est adæquatum subiectum illius. Ex quibus patet solutio ad motuum D. Bonavent. ad rationem quippe subiecti adæquati nõ sufficit continere omnia per modum attributionis, ut ipse supponit.

Dico.

V.

S. Thom.

Scot.
Ocham,
Gabriel.

August.

Dico secundum. Quamuis hoc disiunctū, *res, vel signa*, contineat inclusiue per modū vniuersalis omnia, quæ cadere possunt in considerationē Theologiæ, nō tamen aprē dicitur subiectū adæquatum: accommodatiōis diceretur Deus, & creatura: Prima assertiōnis pars supponitur à D. Thom. 1. p. quæst. 1. art. 7. & quæst. vnica prologi, art. 4. Scot. q. 3. §. *Ad primum argumentū 1. q.* Ocham, q. 9. lit. BB. Gabriel lit. H. & cæteris, qui nō eo reiiciunt opinionē Magistrī, quod aliquid pertinens ad subiectū Theologiæ non contineatur illo disiuncto, & ita fatentur quidquid in Theologia tractatur esse *res, vel signa*. Et ex ipsis terminis patet: nā hoc disiunctū complectitur omnia rerū genera, & cum ipso cōmunissimo ente recurrit. Secunda indicatur ab iisdē, quatenus nō ex propria sententia id affirmant, sed potius benignē interpretando sententiam Magistrī concesserunt aliqua rationē dici posse subiectū Theologiæ. Ostenditur vero primo, quoniā subiectū adæquatū includere debet ea solū, quæ pertinent ad scientiam, vel habitum: & indicare rationem formalem, quæ: neutrum conuenit disiuncto illi: quare nō est propriē subiectū adæquatum Theologiæ. Assumptio patet, quoniam multæ *res, ac signa* sunt, quæ non pertinent ad Theologiam, & idēdō disiunctū illud potest ex æquo accommodari subiectis omnium scientiarum, imō D. August. lib. 1. de doctrina Christiana, c. 2. ex quo Magister sumpsit occasionem suæ opinionis, omnem scientiam dixit esse de rebus, vel signis. Maior propositio quoad priorem partem per se patet, quoad posteriorem probatur ex ijs, quæ adducit Aureol. vbi supra. Nam verum prædicatur de omni subiecto metaphysico, sensibile de subiecto philosophiæ naturalis, diuisibile in infinitum de omni subiecto geometriæ, par, vel impar de omni numero, atque adeo de omni subiecto arithmetice: neque tamen propterea vllum ex his dicitur subiectum adæquatum scientiæ, de cuius subiectis dicitur vniuersaliter, quia non indicat ipsam rationem formalem, quæ: vnde patet fundamentum sententiæ assertentis *res, & signa* esse subiectum adæquatum, eod quod disiunctum hoc per modum vniuersalis omnia contineat, nullius esse momenti. Denique tertia pars ostenditur. Nam subiectum adæquatum continet primum, & secundarium: & in primum includitur propria ratio formalis subiectiua omnium pertinentium ad scientiam: Deus autem, vt constat ex superioribus, est primum subiectum Theolo-

giæ, creaturæ secundarium: Deus importat propriam rationem formalem, creaturæ attributionem ad illam: ergo aptius dicitur subiectum adæquatum Theologiæ Deus, & creaturæ, quam *res, & signa*, aut quoduis aliud. Quia tamen subiectum adæquatum sumi debet per modum vnius, restat dicendum an sit aliquid vno nomine significabile importans vnā rationem formalem adæquatam.

Dico tertium propriē, & formaliter loquendo, subiectum adæquatum Theologiæ est ens diuinum: est sententia D. S. Thom. Thom. in prologo, quæst. vnica, art. 4. Petri de Tarantasia apud Carthus. quæst. Tarantaf. 4. Capreol. quæst. 4. conclusionē 5. Syl. Capreol. uestri, quæst. 1. Conflat, art. 16. vbi rectē Syluest. notat S. Thomam non locutum fuisse loco cit. ex aliorum sententia, vel illā postea mutasse, vt Iauellus, 1. p. quæst. 1. art. 7. & Iauellus. alij Thomistæ arbitrantur. Sumo autem ens diuinum non in propria significatione, qua solū dicitur de illis, quæ formaliter participant formam Deitatis: hoc enim modo est subiectum primum, non adæquatum, vt notat Bassol. quæst. 3. Bassol. prologi, art. 2. §. *Dico igitur*, sed accipio in significatione analogica per attributionem ad vnā formā Deitatis, quemadmodum sumitur sanum, quādo extenditur ad omnia, de quibus agitur in medicina: quæ ita appellantur, vel à formali participatione sanitatis, vel per extrinsecam de nominationem ad ipsam, propter attributionem, quam habent. Ita diuinū dicitur quidquid respicit diuinitatem, vt formā vel intrinsecam, vt personæ diuinæ, vel extrinsecam per attributionem ad ipsam. Assertio hoc modo explicata ostenditur, quoniam ens diuinum continet omnia subiecta materialia, quæ venire possunt in speculationem Theologicam, & rationem formalem, quæ: ergo est subiectum adæquatū illius. Consequentia patet ex propria notione subiecti adæquati. Antecedens patet, quoniam ens diuinum sumptum modo explicato continet in primis Deum tamquā primum, ac proprium significatum, deinde vero omnia, quæ habent attributionē ad ipsum, nempe creaturas: nihil autem aliud pertinet ad subiectum Theologiæ. Nam Deus est primum, creaturæ secundarium, vt constat ex dictis: continet etiam propriam rationem formalem, hoc est, Deitatem. Ea enim est ratio, sub qua omnia etiam subiecta secundaria cōsiderantur in Theologia, vt docet D. Thom. 1. p. quæst. 1. S. Thom. art. 7. & patet ex similitudine colorati, qua vitur: quod ita est obiectum visus, vt

huius

huius actum nihil terminet, nisi sub ratione colorati: non enim homo, vel lapis aliter videntur, quam sub ratione coloris. Postea vero subiungit: *Omnia autem tractantur in sacra doctrina sub ratione Dei, vel quia sunt ipse Deus, vel quia habent ordinem ad Deum.* Ex quibus constat Deitatem esse rationem formalem, quæ, subiecti adæquati, nā quatenus constituit formaliter, & intrinsecè est ratio primi subiecti; quatenus verò extrinsecè, ac denominatiuè secundarij. At vero quatenus abstrahit ab utroque modo denominandi, constituit proprium subiectum adæquatum Theologiæ, quod appellatur ens diuinum per analogiam.

VII.

Henric.
Aegy.
Aureol.
Bassol.

Hanc sententiam impugnat Henric. in sum. art. 19. quæst. 1. ad 11. & quæst. 2. in c. Aegydius 1. p. prologi, quæst. 3. Aureol. q. vlt. art. 3. & Bassol. quæst. 3. art. 2. §. *Contra istam.* 1. arguit Henric. quoniam quotiescumque assignatur aliquod subiectum tamquam commune in aliqua scientia, cætera considerantur, non secundum rationes proprias singulorum, vel alterius determinati, sed secundum rationem communem subiecti; in Theologia vero non considerantur omnia secundum rationem communem entis diuini analogicam, sed secundum propriam rationem Deitatis, ut constat ex dictis; nam, etsi ratio communis entis diuini quodammodo conueniat omnibus, forma tamen ipsa, à qua sumitur, est propria vnus ex illis, nempe Dei: reliquis vero per se non conuenit, sed per solam attributionem ad Deum: atque adeo ratio, secundum quam omnia considerantur, est Deitas, ut forma propria Dei. Maiorem propositionem ostendit exemplo metaphysicæ, cuius subiectum est ens simpliciter commune per prædicationem: & idcirco non considerat substantiam sub ratione substantiæ, nec quantitatem, aut qualitatem secundum proprias rationes, sed solum secundum rationem entis: nam si de substantia secundum propriam rationem per se ageret, de reliquis vero per attributionem ad ipsam, illa profectò esset subiectum metaphysicæ, non vero ens. Secundò argumentatur Bassol. Subiectum commune per prædicationem debet formaliter dici de omnibus sub eo contentis, ut videre est in ente, quod dicitur de subiectis omnibus particularibus ad metaphysicam pertinentibus; ens autem diuinum solum formaliter de Deo dicitur: atque adeo non est subiectum vniuersale in prædicando. Tertiò ens diuinum hoc modo sumptum non vendicat, aut continet vllas veritates Theologicas, aut passionem in ea

demonstrabiles: si enim contineret, traderet omnes eas ad creaturas, de quibus etiam prædicatur. Quartò ens diuinum, hoc modo sumptum non differt ab entibus nam, sicut Deus est primum ens per essentiam: cætera vero per attributionem ad ipsum: ita ipse est Deus per essentiam, cætera dicuntur diuina per attributionem ad ipsum: itaque ens diuinum hoc modo reciprocatur cum ente: absurdum vero est dicere ens esse adæquatum subiectu Theologiæ. Et confirmatur, quoniam ens diuinum latius patet, quam Theologiæ subiectum, nam ab hoc plurimæ res excluduntur, ut patet ex initio capitis: ens autem diuinum omnes amplectitur, siquidem creaturæ omnes habent attributionem ad Deum, & consequenter appellari possunt analogicè ens diuinum. Denique ut arguit Aureol. nulla denominatio est subiectum in scientia reali: ens autem diuinum est denominatio extrinseca à Deitate: quare nequit esse ratio subiecti Theologiæ.

VIII.

Hi auctores, quantum ex ipsorum argumentis colligitur, non impugnant assertionem propositam, non enim meminerunt subiecti adæquati excepto Bassoli: & ipsorum argumenta potius impugnant modum subiecti primi specificantis: quam adæquati ambitu suo complectentis omnia, quæ cadere possunt in speculationem scientiæ. Obseruandum verò est specificationem, ac distinctionem vltimam habituum nō desumi ab adæquato subiecto, sicut nec semper potentiæ ab ipso specificantur. Nam mens humana, Angelica, atque diuina conueniunt in eodem obiecto adæquato, nempe, vero: & nihilominus plusquam specie differunt ratione primarij, & connaturalis, quod in singulis est diuersum. Cum itaque ens diuinum statuitur statuitur adæquatum subiectu Theologiæ, non eò fit, ut ab ipso secundum rationem analogicam, & totam eius latitudinem sumatur vnitas, ac distinctio habitus Theologici: hæc enim sumitur à præcipuo, ac primo analogato, qui est Deus: sed ut innotescat ambitus materiæ Theologicæ, & ratio sub qua omnes eius partes subijci possunt Theologico discursui, ac speculationi. Porro interdum accidit, ut idem sit subiectum primum, & adæquatum; nempe cum ratio formalis subiectiua per se primo conuenit alicui subiecto communi, quod formaliter dicitur de omni eo, quod venire potest in considerationem scientiæ tamquam subiectum, de quo aliquid demonstratur: ut res

res

res habet in subiecto philosophiae naturalis, quod est corpus naturale praedicabile de quouis subiecto demonstrationis physicae; nam, licet Philosophus multa disputet de motu, ac tempore, de his tamen, & alijs eiusdem generis non agit tanquam de subiectis, sed tanquam de passionibus corporis naturalis. Hoc vero discrimen est inter adaequatum, simul & primum, & adaequatum non primum; quod illud praedicatur formaliter de omnibus particularibus subiectis eiusdem scientiae, ut constat in ente, quod est subiectum metaphysicae, & ente naturali, quod est subiectum philosophiae: hoc vero, id est, adaequatum non primum, solum dicitur formaliter de primo: denominatiue, atque extrinsece de secundario, ut videre licet in sano, quod iure optimo dici potest subiectum adaequatum scientiae medicae; & formaliter solum dicitur de corpore sano, quod est praecipuum subiectum: per extrinsecam denominationem de ceteris, quae habent attributionem ad corpus sanum. Ratio huius est, quoniam ratio communis univoca, vel analogica secundum proportionem, habere potest formalem denominationem ad omnia sua analogata: & prout ab illis abstrahit, vendicare passiones aliquas, & attributa de primo subiecto per eam constituto demonstrabiles: at vero ratio analogica per attributionem neutrum habet, ut patet in sano: quod solum de corpore proprie, & formaliter praedicatur, & abstrahendo ab analogatis non habet ullam passionem.

IX. His positis ad primum respondeo propositionem esse veram, quando subiectum illud commune est simul primum, & adaequatum; falsam vero, quando est adaequatum non primum, quale est ens diuinum respectu Theologiae. Exemplum vero, quo confirmatur eadem propositio, non est ad rem: nam ens ita est subiectum metaphysicae adaequatum, ut sit etiam primum, sub cuius ratione formali caetera considerantur, ut idemmet Henr. contendit. Eadem ratione soluitur secundum; nam ens, quod est subiectum metaphysicae, est analogum, non solum per attributionem, sed etiam per proportionem: & ideo dicitur de omnibus analogatis: at ens diuinum per solam attributionem: eiusmodi vero analogata, non multiplicat formam per omnia analogata, sed a forma primarij analogati caetera extrinsece denominant: & ideo Deitas una, ac simplicissima forma Dei appellat ipsum Deum formaliter, creaturas tantum extrinsece, ac denominatiue. Tertiò nihil efficitur: namque de ratione subiecti adae-

quati non est, ut sub ratione communi praecisa contineat veritates aliquas, & proprietates; id enim solum conuenit adaequato, & primo: adaequatum vero non primum facit est, ut eas contineat ratione primi, per attributionem, ad quod reliqua subeunt ratione subiecti scibilis in hac, vel illa scientia. At vero ens diuinum est adaequatum, non primum; ideoque ratione primi, quod includit, continet veritates, ac passiones, quas non opus est formaliter omnes derivari ad creaturas: quemadmodum nec forma ipsa, siue ratio subiectiua formaliter ipsis inest, sed tantum extrinsece afficit, ac denominat. Ad quartum respondeo, ens in sua latitudine, & ens diuinum analogice sumptum aequè late patere, seu esse eadem materialiter, ut probat argumentum: non formaliter, quoniam ens solam dicit rationem essendi: in subiectis autem potius attenditur ratio formalis, quam materialis: & quia ens non indicat ullo modo rationem formalem subiectiuam Theologiae, ens vero diuinum maxime; idcirco hoc, non illud dicitur adaequatum subiectum. Confirmatio eiusdem argumenti supponit solam rationem materialem, quae, si esse ad complementum formale subiecti non considerata ratione motiua, & alijs concomitantibus, quod est falsum: hoc solum modo verum est ex ratione formali, quae, haberi sufficiens fundamentum, ut accedente ratione formali motiua compleatur ratio subiecti scibilis. Ex quo sequitur res omnes secundum potentiam pertinere ad subiectum adaequatum Theologiae, quatenus omnes sciri possunt ex reuelatione: & hoc modo negandum est minus late patere subiectum adaequatum Theologiae, quam ens: tamen secundum actum non omnes ad illud pertinent, quoniam non de omnibus est facta reuelatio, & hoc modo subiectum Theologiae minus late patet, quam ens. Vltimum probat quidem ens diuinum non esse primum subiectum, quod est verum: non tamen probat non esse adaequatum non primum: namque hoc, cum non secundum se totum conferat specificationem habitui, sed solum ratione primi, quod includit, facit est, ut ratione huius contineat formam realem: licet ratione secundarij contineat solam denominationem extrinsecam attributionis ad primum sub propria eius forma reali.

Subiectum Theologiæ nostræ non
habet aut vendicat abstractionem
ab omni omnino poten-
tialitate.

CAPVT X.

I. SI loquamur de subiecto primario
Theologiæ, qui est Deus secundum se,
nemo nescit ipsum abstrahere omnino à
materia sensibili, & intelligibili, imò & ab
omnipotentialitate, quæ comparata actui
puro habet modum materiæ: eaque de causa
Patres non semel asserunt omnia, si cum
Deo comparentur, esse corporea, hoc est
potentiæ passivæ immixta. Verum contro-
uersia est utrum, quemadmodum ad scientias
naturales ex parte obiecti requiritur
determinata quedam abstractio à materia,
sine qua nihil pertinet ad hanc, vel illam
scientiam, ita ex parte obiecti Theologici
requiratur abstractio non solum à materia,
sed etiam à potentialitate, ut sine illa nihil
venire queat in speculationem Theolo-
gicam.

II. Partem affirmantem secutus est Do-
min. Ban. l. p. q. 1. art. 3. conclusione 3. ut
ita distinguat Theologiam à Metaphys.
eamdem tenent quidam recentiores, qui cen-
sent solam diuersitatem luminis penes natu-
rale, ac supernaturale non sufficere ad
distinguendos habitus scientiæ: nam, si suf-
ficeret, inquit, satis foret lumen super-
naturale reuelationis diuinæ ad distin-
guendam Theologiam à Metaphys. etsi
ageret de rebus eodem modo abstractis
quo agit metaphysica. Non sufficere vero
diuersitatem luminis penes naturale, ac su-
pernaturale ostendunt: quoniam omne
lumen, quod rebus obscuris, & nondum
distinctè cognitis adhibetur, aliquid quasi
contectum, ac velatum reuelat, & ita natu-
rali lumine adhibito rebus sensibilibus sin-
gularibus, deteguntur in eis primo quasi
gradu plures naturæ vniuersales sensibi-
les, quarum abstractione constituitur phi-
losophia naturalis: adhibito rursus eodem
lumine rebus materia sensibili constanti-
bus, deteguntur quasi in secundo gradu ear-
um quantitates puræ, quæ in suo conceptu
nullam materiam sensibilem includunt,
quamuis ipsa extensio ratione habeat ma-
teriæ, quæ intelligibilis dicitur; & ita con-
stituitur abstractio à materia sensibili, non
tamen intelligibili, quæ est propria obiecti
mathematicæ. Denique adhibito naturali
lumine rebus omnibus, detegitur quedam

abstractio ab omni materia tam sensibili,
quam intelligibili, nam in omnibus repe-
ritur ratio communis entis, & præterea
quædam rerum genera, utpote immateria-
lia, nullam omnino materiam includunt
nec sensibilem, nec intelligibilem. At vero
lumen supernaturale adhibetur ad aliquid
detegendum, ac reuelandum, ergo necesse
est, ut ab eo fiat quarta abstractio maior,
ac perfectior ijs, quæ naturali lumine
fiunt: hæc vero est abstractio ab omni non
solum materia, sed etiam potentialita-
te, quæ consistit in ratione actus puri &
per se conuenit Deo secundum seipsum
spectato, ratione cuius cætera diuini ordi-
nis cognoscuntur. Potest vero eadem sen-
tentia corroborari, quoniam, si quid im-
pediret in via hunc modum abstractionis,
maximè imperfectus modus cognoscen-
di noster, nam dum sumus in corpore, in-
telligimus per conuersionem ad phantaf-
mata, & in ipso quoque Deo cognoscen-
do non prorsus abstrahimus à materia,
ex ijs enim, quæ videmus, Deum cognosci-
mus, ita ut rerum creaturarum species in-
feruiant cognoscendo Deo: hoc vero non
impedit, quoniam obiectum metaphysi-
cæ dicitur abstrahere à materia intelli-
gibili, & nihilominus ad cognitionem sub-
stantiarum separatarum, & reliquorum
obiectorum metaphysicorum utimur mi-
nisterio phantasmatum & speciebus re-
rum corporearum, quæ non abstrahunt
à materia: sicut ergo in his satis est ut ob-
iectum ipsum secundum se abstrahatur à ma-
teria sensibili, & intelligibili: ita quoque
ad rationem quartæ abstractionis satis erit,
ut Deus ipse abstrahatur ab omni materia,
& potentia passiva, quamuis nos in eius
cognitione non prorsus ab illis abstraha-
mus.

Abstractio, ut sit propria ratio forma-
lis obiecti alicuius scientiæ, debet exten-
di ad omnia, quæ pertinent ad obiectum
adæquatum ipsius, ne demus obiectum
materiale destitutum ratione formali ob-
iectiua scientiæ terminare eius actum:
hoc enim ipso non erit per se, sed per ac-
cidens ratio obiectiua, nam, quæ per se
talis est, non potest non inesse obiecto ter-
minanti actum scientiæ: ratio est, quoniam
sicut nihil potest esse sub certo genere re-
rum, cui non conueniat ratio essentialis
propria eius generis, ita nequit esse sub cer-
to genere, ac specie scibilis si careat propria
ratione scibilitatis illius speciei: at vero
propria ratio specifica scibilitatis obiecti-
uæ constituitur per diuersas abstractiones:
ideoque quidquid continetur sub obiecto

scibili

III.